

KINDEREN VAN DE STAAT

*Jeugdzorg
in ademnood*

Hélène van Beek

Nobel Boeken

Hélène van Beek, *auteur*

Hélène van Beek (1964) is onderzoeksjournalist. Zij werkt(e) onder meer als freelancer voor dagblad Trouw en voor Zembla en 'Witteman Ontdekt' (VARA-tv). Sinds 2010 maakt zij reportages voor Argos (onderzoeksjournalistiek VPRO-radio1). Daarvoor was zij achttien jaar verslaggever voor dagblad De Gelderlander.

Ook is zij medeauteur van *Krantenpauze*, een biografie over oud-hoofdredacteur Louis Frequin van dagblad De Gelderlander, die verscheen in 2017. Van Beek studeerde nieuwste geschiedenis en persgeschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ze volgde daarna de postdoctorale opleiding journalistiek voor academici. Hélène van Beek is lid van de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ).

De auteur werkte drie jaar aan *Kinderen van de Staat*. Ze interviewde vele jongeren en hun ouders, werknemers en deskundigen uit de jeugdzorg, alsmede jeugdrechtsadvocaten. Ze raadpleegde alle actuele onderzoeken en literatuur. Via een WOB-verzoek en gesprekken met belangrijke bronnen haalde ze geheime informatie naar boven over een omstreden aanbesteding voor gesloten jeugdzorg.

Jeugdzorg is een markt die wordt gedreven door perverse prikkels, zo wordt in dit boek duidelijk. Een markt waarin expanderen en geld boven het welzijn van de jongeren gaat. Een wereld waarin niet de waarheid en de beste zorg voorop staan. Inmiddels worden schandalen, zoals beschreven in dit boek, ook in de politiek openbaar gemaakt en besproken.

Hélène van Beek

**KINDEREN
VAN DE
STAAT**

*Jeugdzorg
in ademnood*

Nobel Boeken

ISBN 9789083060200

Dit boek is ook verkrijgbaar als:

e-book, ISBN 978-90-830602-1-7

Luisterboek, ISBN 9789462174375

Copyright © 2020 Nobel Boeken en H el ene van Beek

1ste druk oktober 2020

Nobel Boeken is een imprint van de Stichting Nobel

Postbus 43

3740 AA Baarn

KvK 41002062

www.nobelboeken.nl

Cover

Omslagillustratie: Canvas painting 5,5 x 10 mtr - Street artist Judith de Leeuw, JDL

Fotografie van model - Carla van de Puttelaar/ Canvas painting - Leo Veger

Video: Ravnikar Visuals

Facilitaire diensten: Stichting Getting Up

Foto auteur: Gerard Verschooten

Vormgeving omslag en binnenwerk: Guusje van Beek

Boekopmaak: Coco Bookmedia

Druk Wilco, Amersfoort

Producent project: Gerard Steijn

Uitgever namens Nobel: Rob Bakker

Uitgave mede mogelijk gemaakt door Fair Life Foundation

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale kopie, op internet, geluidsdragers of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Voorwoord	7
DEEL I - KIND VAN DE REKENING	
HOOFDSTUK 1: KENNISMAKING	13
HOOFDSTUK 2: ZIEK SYSTEEM	18
HOOFDSTUK 3: DE PRAKTIJK	37
HOOFDSTUK 4: WAARHEID	52
HOOFDSTUK 5: WEGGERUKT	73
HOOFDSTUK 6: OPGESLOTEN	90
HOOFDSTUK 7: PUTJE	112
HOOFDSTUK 8: VIKINGMANNETJES	130
HOOFDSTUK 9: GEWELD EN COMMISSIES	147
HOOFDSTUK 10: TRAUMA'S	166
HOOFDSTUK 11: GENERATIES LANG	187
HOOFDSTUK 12: BLACK BOX	203
HOOFDSTUK 13: METEN IS WETEN	218
DEEL II - DESASTREUZE MARKTWERKING	
HOOFDSTUK 14: TWEE REUZEN	233
HOOFDSTUK 15: HET ANDERE ANTONIUS	255
HOOFDSTUK 16: WAANZINNIGE GEVOLGEN	277
HOOFDSTUK 17: POLITIEK AAN ZET	296
Nawoord	313

VOORWOORD

‘Hoe erg en schokkend het tot nu toe is wat ik lees; het is slechts een top van de ijsberg. Ik durf te beweren dat het gros van de jongeren, en ook ikzelf, van elk jaar, elke maand, week, dag en waarschijnlijk soms uren, ingrijpende ervaringen kan overleggen. Als Nederlanders alles te weten zouden komen wat er allemaal gebeurt (is) in jeugdinstituten, zou er gesproken worden over ernstige schending van de mensenrechten. Gelukkig wordt dit beetje bij beetje steeds meer en beter aan het daglicht gebracht. Dank je wel daarvoor.’

Dat appt een jonge man die is getraumatiseerd door zijn verleden in de jeugdzorg. Hij vertelt in *Kinderen van de Staat* hoe de bemoeienis van hulpverleners en zijn verblijf in een instelling hem kapot hebben gemaakt. Door over zijn ervaringen te vertellen, worden traumawonden bij hem opengereten. Maar hij wil per se dat de buitenwereld weet welke misstanden zich afspelen in de instellingen voor jeugdzorg.

Zijn verhaal is illustratief voor wat heel veel kinderen is aangedaan en jaarlijks nog steeds vele tienduizenden kinderen overkomt. Kinderen die vanuit een ‘reddersgeest’ bij hun ouders uit huis worden gehaald, en aan de zorg van anderen worden toevertrouwd; de zorg van voogden, jeugdbeschermers, of behandelaren en persoonlijke begeleiders in de tehuizen. Maar ze worden daarmee niet beschermd. Bijna alle kinderen raken daardoor onthecht en nog getraumatiseerder dan ze al waren. Hun leven ligt voorgoed in puin.

Dit boek gaat over jeugdzorg nu, van na de nieuwe Jeugdwet uit 2015. Maar ook over ‘oude’ ervaringen van jongeren en ouders met jeugdzorg. Ze komen overeen en zijn veelal niet goed. Kinderen en jongeren die uit huis worden geplaatst, gaan van crisisopvang naar gezinshuis, en van instelling naar instelling. Een jongere die in één jaar tijd op meer dan veertig verschillende plekken verblijft. Het gebeurt in ons land. Allemaal wachten ze op behandeling en velen krijgen in de tehuizen te maken met agressie en geweld.

Kinderen van de Staat gaat ook over een omstreden behandeling. Nederland is ‘kampioen opsluiten van kinderen’. Rond de drieduizend kinderen, die geen crimineel zijn, belanden jaarlijks in de zwaarste opvang die er is; in een gesloten instelling voor JeugdzorgPlus die in niets verschilt met een gevangenis. Zelfs zeer jonge kinderen komen daarin terecht.

Dit boek gaat ook over de jeugdzorgreuzen, de moloch-organisaties die steeds

groter willen worden. Het gaat over marktwerking, moordende concurrentie, over geld en macht. Alsmede over de chaos die is ontstaan door de nieuwe Jeugdwet uit 2015 waardoor jeugdzorg van de provincies naar de gemeenten werd overgeheveld.

Het zou allemaal beter worden, maar de harde realiteit is dat deze decentralisatie van de jeugdzorg een verslechtering is. Die realiteit dringt zich met de dag meer op. Voor alle jeugdhulp zijn er lange wachtlijsten. Gemeentelijke wijkteams die de hulp moeten organiseren gaan ten onder aan bureaucratie. Jeugdzorg komt niet van de grond waardoor situaties escaleren.

De problemen van kinderen stapelen zich zó hoog op dat ze uiteindelijk vaak helemaal niet meer te helpen zijn. In de instellingen zitten jongeren die zulke complexe, vaak psychiatrische problemen hebben, jongeren die het zó slecht maken, dat ze geen uitweg meer zien. In 2019 pleegden er 15 kinderen zelfdoding in een instelling voor jeugdzorg, en 4 in een gesloten instelling. Het zijn schrikbarende cijfers.

De financiële situatie is eveneens rampzalig. Gemeenten dreigen failliet te gaan door de gierende tekorten op jeugdzorg. Organisaties vallen om omdat ze, zeggen ze, in de aanbestedingen worden uitgeknepen door de gemeenten die kiezen voor aanbieders met het laagste tarief. Jeugdzorg is keiharde business. De hulp voor kinderen wordt door de aanbestedende gemeenten in percelen en kavels aangeboden. Het gaat om 'prestatieafspraken' en over 'in- en uitstroomprofielen'.

In deze wereld gaat jaarlijks 3,75 miljard euro om. Meer dan 1 miljard daarvan gaat niet naar zorg, maar verdwijnt in het niets. Het gaat op aan 'apparaatskosten' oftewel aan bureaucratie, en wordt niet aan zorg voor kinderen besteed. Bestuurders hebben riante salarissen.

Het wachten is op een parlementaire enquête over het falende systeem van de jeugdzorg, en de wegstrijkende – landelijke – overheid, zeggen deskundigen.

Wegkijken gebeurt ook bij het geweld en seksueel misbruik in de tehuizen, dat op grote schaal voorkomt. Drie commissies onderzochten de afgelopen tien jaar dit geweld en misbruik dat door de instellingen zo veel mogelijk onder het tapijt wordt geveegd. Drie keer was het schrikken toen deze rapporten verschenen. Driemaal kwamen er excuses van de verantwoordelijken, onder wie minister Hugo de Jonge van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Maar er komt geen verbetering; de situatie in instellingen verslechtert juist door de huidige chaos in de jeugdzorg. Geweld en seksueel misbruik nemen weer toe. Twee recente misstanden, een begeleider die een kind bijna wurgt en een

groepsverkrachting onder jongeren in een gesloten instelling, zijn daarvan verdrietige illustraties in dit boek.

Ook de waanzin van het aanbesteden van jeugdzorg wordt met een pijnlijk voorbeeld zichtbaar in *Kinderen van de Staat*. Achttien gemeenten in de regio Noord-Holland Noord wilden andere, maar vooral goedkopere, gesloten jeugdzorg. De expanderende Rotterdamse organisatie Horizon won met een gelikt verhaal over een vernieuwend alternatief deze aanbesteding. Antonius in Bakkum, een gesloten instelling voor jongeren met complexe problemen in een afbraakpand, is daarvan het trieste resultaat. Er zijn zelfs vermoedens dat de aanbesteding frauduleus verliep. Niemand maakt een einde aan deze fel bekritiseerde situatie; de betrokken gemeenten niet, de inspectie niet.

In de jeugdzorgsector werken veel mensen keihard, met hart en ziel. Maar ze krijgen vaak niet de ondersteuning en de (financiële) waardering die ze zouden verdienen. Een van de redenen waarom er zo'n schrijnend tekort is aan gekwalificeerd personeel.

Opvallend veel personen wilden meewerken aan *Kinderen van de Staat*, maar durfden opvallend vaak alleen *off the record* te spreken of onder een pseudoniem. (Oud-)medewerkers in de jeugdzorg vrezen voor nadelige gevolgen, ook al hebben ze inmiddels elders een baan. Kinderen en hun ouders zijn bang dat ze voor de rest van hun leven zijn gestigmatiseerd als ze onder de eigen naam worden genoemd.

Kinderen van de Staat geeft een indringende inblik in de wereld van de jeugdzorg en kon verschijnen omdat de stichting *Fair Life Foundation* de urgentie inzag van onderzoek naar misstanden die er zijn. Daar past dank. *Fair Life Foundation* maakte de uitgave van *Kinderen van de Staat* financieel mogelijk en bestuurder Gerard Steijn bewaakte het proces op zorgvuldige wijze.

Grote dank gaat ook uit naar *street artist* Judith de Leeuw, een van de *Kinderen van de Staat*.

Judith maakte het indrukwekkende kunstwerk voor het omslag van het boek: een jonge vrouw, getraumatiseerd en gepijnigd door mishandelingen in een gesloten instelling.

Hélène van Beek

Nijmegen, augustus 2020